

СУЧАСНИЙ РІВЕНЬ РОЗВИТКУ ЛЮДСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ В РЕГІОНАХ УКРАЇНИ

К.К. Баранова⁵

Анотація. Досліджено регіональний індекс людського розвитку, виявлено основні причини відставання окремих регіонів України, запропоновано шляхи підвищення людського потенціалу країни.

Ключові слова: людський розвиток, людський потенціал, індекс людського розвитку

Постановка проблеми. Базовою передумовою практичної реалізації Україною європейського вибору, що передбачає забезпечення принципів демократії, піднесення економіки, побудованої на ринкових засадах, реалізацію прав і свобод людини є, насамперед, досягнення нашою країною відповідних стандартів, як в економічній та соціальній сфері, так і в можливості розвитку особистості, тобто людського потенціалу.

Людський потенціал є одним з найважливіших чинників реформування держави і суспільства, які прагнуть включитися у світові потоки сучасних технологічних, інфраструктурних, інституціональних, соціально-гуманітарних і інших перетворень, що свідчить про актуальність обраної теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемі людського розвитку приділяють увагу багато українських вчених, таких як Д. Богиня, О. Грішнова, А. Колот, Е. Лібанова, А., О. Новікова, В. Мандибура, І. Соболева, С. Тютюнникова, А. Чухно та ін. Однак, незважаючи на достатньо високий ступінь розробки в сучасній економічній науці, багато питань цієї складної проблематики залишаються дискусійними і вимагають теоретичного осмислення та практичної реалізації.

Мета дослідження. Метою нашого дослідження є порівняння людського розвитку в регіонах України, визначення причин, що породжують його нерівність та пошук шляхів реалізації підвищення загального людського потенціалу України.

Виклад основного матеріалу. Людський розвиток можна визначити як надання людям можливості повністю розвивати свій потенціал, жити продуктивно і творчо в гармонії з їхніми потребами та інтересами. Потенціал людини формується протягом життя, і його необхідно культивувати і підтримувати; в іншому випадку він може стагнувати. Нині Україна дуже відстає від більшості європейських країн за рівнем багатьох показників економічного розвитку. Водночас слід визнати, що економічний розвиток сам по собі не вирішить усіх соціальних проблем України.

За даними Звіту про людський розвиток - 2014 «Забезпечення сталого прогресу людства: зменшення уразливості та формування життєстійкості», значення ІЛР України дорівнює 0,734 – цей показник належить до високої категорії людського розвитку – що ставить країну на 83 позицію з 187 країн і територій. Слід відмітити, що Україна погіршила свій результат на 5 позицій порівняно з 78 місцем зі 187 країн і територій у минулому році.

Методика вимірювання регіонального людського розвитку включає 33 показника, об'єднані у 6 блоків відповідно до основних аспектів людського розвитку: відтворення населення; соціальне становище; комфортне життя; добробут; гідна праця; освіта.

Перше місце серед регіонів України за індексом людського розвитку упродовж 2004-2009 років займала Закарпатська область, яка посідала перші позиції за інтегральним індексом комфортного проживання. У 2010-2013 роках перше місце утримувала Харківська область. Високому рангу області сприяє високий рівень освіти і добробуту населення, а також комфортне соціальне середовище в регіоні (за даними складовими інтегрального

⁵ студ. гр МЕ-14 Кіровоградський національний технічний університет

індексу людського розвитку область посіла відповідно 3, 2 та 4 місця). Наступне місце належить Чернівецькій області (за розвитком соціального середовища та добробуту область зайняла 3 місце серед регіонів) (слайд 4).

На протилежній стороні шкали залишаються Житомирська (25 місце за інтегральним індексом), Херсонська (24) та Кіровоградська (23) області (слайд 5). Кожен з цих регіонів має свої специфічні проблеми щодо факторів людського розвитку. Поряд з цим, їх вирішення можливе лише через розробку та впровадження комплексних, або адресних соціальних програм, направлених на забезпечення всіх або окремих аспектів людського розвитку, враховуючи те, що вони співпадають зі стратегічними цілями державної соціальної політики.

Як показує проведений аналіз, основними причинами нерівності індексів регіонального людського розвитку досліджуваних областей стали значні відмінності в відтворенні населення, комфортності життя, добробуті та соціальному середовищі. Так, Кіровоградська, Житомирська та Херсонська області посідають перші місця за коефіцієнтами дитячої смертності, найнижчою тривалістю життя. Кіровоградська та Херсонська області лідирують за значеннями коефіцієнтів злочинності, кількості дітей сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, скоєних самогубств, кількості хворих на туберкульоз. Хоча, в Кіровоградській області найвища серед усіх областей України забезпеченість житлом у міських поселеннях, так як і в Житомирській області тут найгірша ситуація з житлом, обладнаним каналізацією та водовідведенням. Також в цих областях один з найвищих рівнів бідності в країні (21 місце в Кіровоградській області та 23 в Житомирській). Херсонська область характеризується найнижчим рівнем заощаджень домогосподарств та купівлі нерухомості. Відповідно до цього в даній області найбільша частина населення, яка отримує заробітну плату, нижчу за 1,5 прожиткових мінімумів та найнижчий рівень соціального страхування.

Як ми можемо бачити, існує значна кількість резервів підвищення індексу людського розвитку, яке забезпечить Україні підвищення конкурентоспроможності та гідне місце серед розвинутих країн світу. Отже, для збереження і розвитку людського потенціалу в країні, на нашу думку, необхідно:

1. Формування системи безперервної освіти як основного інструменту подовження періоду трудової діяльності людини шляхом підвищення рівня охоплення освітою дітей та молоді; підвищення рівня охоплення професійним навчанням зайнятого населення; підвищення якості освіти.

2. Підвищення рівня здоров'я населення; зокрема, економічно активного, підвищення якості державного регулювання демографічних процесів.

3. Забезпечення ефективного ринкового механізму регулювання зайнятості, створення робочих місць, підвищення рівня заробітної плати, зниження рівня її заборгованості, тощо.

Висновки. Тож, перед Україною постає невідкладне завдання удосконалення нормативно-правової бази інститутів людського розвитку – передусім у сферах охорони здоров'я, освіти, соціального захисту населення, її інституціоналізація у відповідності до міжнародних стандартів. При цьому, в процесі реформування інституційного середовища у частині людського розвитку, держава має, з одного боку, забезпечувати його ринкову орієнтацію з метою реалізації креативного потенціалу громадян, а з іншого – у повному обсязі виконувати загальноприйнятту у цивілізованому світі функцію надання необхідної допомоги уразливим прошаркам населення, проблеми яких особливо загострюються під час економічних криз.

Список літератури:

1. Регіональний людський розвиток. / Статистичний бюлетень. – К.: Державна служба статистики. - 2014. – 62 с.
2. Регіони України. Ч. I./ Статистичний збірник. - К.: Державна служба статистики. - 2013. – 322 с.
3. Людський розвиток в Україні: можливості та напрями соціальних інвестицій / НАН України ; Ін-т демографії та соц. дослідж. ; Держ. ком. Статистики України; Е. М. Лібанова (ред.). - К.: Ін-т демографії та соц. дослідж. НАН України, 2006. - 356 с.
4. Грішнова О.А. Економіка праці та соціально-трудова відносини: Підручник. – К.: Знання, 2006. – 559 с.